

Rada Miejska Iławy

**Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy
i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
na lata 2016- 2020**

Urząd Miasta w Iławie

**Wydział: Ośrodek Psychoedukacji, Profilaktyki
Uzależnień i Pomocy Rodzinie**

Spis treści

1. Podstawa prawna i merytoryczna programu	3
2. Wstęp	4
3. Rozdział I – Przemoc domowa opis zjawiska.....	6
4. Rozdział II – Skutki przemocy w rodzinie.....	12
5. Rozdział III – Wstępna diagnoza zjawiska przemocy na terenie Iławy.....	17
6. Rozdział IV – Planowane działania w Programie	25
7. Rozdział V – Instytucje i zadania w przeciwdziałaniu przemocy	30
8. Monitoring i ewaluacja programu	36

Podstawa prawna i merytoryczna programu.

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015. r., poz. 1390),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1286),
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020,
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Warmińsko – Mazurskim na lata 2015–2020,
- Strategia Integracji i Polityki Społecznej Miasta Iławy na lata 2005–2015,
- Raport z badań ankietowych rozpowszechniania i używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych wśród uczniów iławskich gimnazjów – zrealizowanych w grudniu 2014 roku.

Wstęp

W 1995 roku na pierwszej ogólnopolskiej konferencji na temat przemocy w rodzinie, przyjęto Deklarację w Sprawie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie:

„Przemoc w rodzinie jest szczególnie drastycznym problemem w naszym kraju. Sprzyja jej bierność obywateli i bezsilność służb publicznych. Dlatego wzywamy parlament, administrację rządową i samorządową, sądownictwo, prokuraturę, policję, mass media oraz wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej do przeciwdziałania przemocy i postępowania zgodnie z następującymi zasadami etycznymi:

- *każdy człowiek ma prawo do życia w środowisku rodzinnym wolnym od przemocy, która jest naruszeniem praw i dóbr osobistych,*
- *człowiek doświadczający przemocy nie może być za nią obwiniany,*
- *dzieci i młodzież mają prawo do wzrastania w bezpiecznym środowisku wolnym od przemocy a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić,*
- *każdy człowiek doświadczający przemocy ma prawo do pomocy prawnej, socjalnej, psychologicznej i medycznej bez naruszania jego godności osobistej,*
- *każdy człowiek ma prawo do wiedzy potrzebnej mu do radzenia sobie z przemocą,*
- *każdy człowiek ma prawo do przeciwdziałania przemocy w rodzinie,*
- *każdy człowiek ma obowiązek udzielania pomocy ofiarom, aby było mniej przemocy.”*

W minionym dwudziestoleciu powstało wiele aktów prawnych i działań instytucjonalnych oraz pozarządowych zmierzających do zmniejszenia problemów związanych z przemocą w rodzinie. Bardzo ważną rolę w tych działaniach ma samorząd lokalny.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie:

„Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

- 1) *opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;*
- 2) *prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu*

opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;

- 3) *zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;*
- 4) *tworzenie zespołów interdyscyplinarnych”.*

Program jest kontynuacją działań i zadań realizowanych w latach ubiegłych. Głównym celem Programu jest z jednej strony zmniejszenie i ograniczenie rozmiaru szkód związanych z występowaniem przemocy w rodzinie; z drugiej profilaktyka, czyli działania zapobiegawcze i prewencyjne w celu niedopuszczenia do występowania przemocy w rodzinie. W związku z tym cele szczegółowe programu są następujące:

1. Zwiększenie ilości i skuteczności działań profilaktycznych, edukacyjnych i wychowawczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
3. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
4. Zwiększenie poziomu kompetencji i doskonalenie umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Program skierowany jest do:

- a) ogółu społeczeństwa Iławy, w tym osób zagrożonych przemocą w rodzinie;
- b) osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- c) osób stosujących przemoc w rodzinie;
- d) świadków przemocy w rodzinie;
- e) służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Realizatorami Programu w Iławie są przede wszystkim następujące instytucje:

Urząd Miasta – Ośrodek Psychoedukacji, Profilaktyki Uzależnień i Pomocy Rodzinie, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Szkoły i Przedszkola, Powiatowa Komenda Policji, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, Prokuratura i Sąd, Służba Zdrowia oraz organizacje pozarządowe z terenu naszego miasta.

Rozdział I

Przemoc domowa – opis zjawiska

Przemoc towarzyszy człowiekowi od niepamiętnych czasów; ludzie używają swojej siły, aby zdobywać władzę i kontrolę, zwykle przy tym krzywdząc innych. W życiu jest wiele sytuacji kontroli, często stanowią one składnik takich relacji jak przełożony – podwładny, rodzic – dziecko... Kontrola zwykle jest związana ze stosowaniem przykrego przymusu, ale kontrola to nie to samo, co przemoc. Przemoc jest specyficznym sposobem kontroli – dla jej sprawowania człowiek kontrolujący używa środków powodujących lęk i cierpienie. Taki rodzaj kontroli, opartej o przemoc, ma często miejsce w rodzinie, w tej strukturze, która, zgodnie z oczekiwaniem, winna być wolna od przemocy, choć nie wolna od mądrej kontroli.

Przez wiele lat zjawisko przemocy domowej było niedostrzegane lub bagatelizowane, zaprzeczano problemowi maltretowania, akceptowano przemoc w rodzinie, głównie przemoc wobec dzieci. Wielu osobom trudno rozstać się ze stosowaniem przemocy „w służbie wychowania”. Przypisujemy niezwykłą, zbawczą wręcz, moc – klapsom wymierzonym dzieciom „za karę”, uznając, że „mnie bili i dzięki temu wyrosłem na porządnego człowieka” choć prawda jest taka, że niektórym osobom POMIMO BICIA „udało się wyrosnąć na zdrowego człowieka”. Badania ankietowe pokazują, że blisko połowa Polaków uważa, że klaps jest pożądanym sposobem osiągnięcia wpływu; około 15% nastolatków jest bitych, jeszcze więcej doświadcza przemocy psychicznej. Czy naprawdę bez klapsa nie możemy wychować dziecka? Wszystko wskazuje na to, że wychowujemy dzieci ku konstruktywnemu życiu wtedy właśnie, gdy powstrzymujemy się od stosowania wobec nich przemocy. Wiele musimy jeszcze zrobić w kwestii zmiany naszego stosunku do przemocy domowej. Wiele jeszcze musimy uczynić w kwestii zapobiegania przemocy, by malały indywidualne i społeczne koszty jej istnienia, by coraz rzadziej dochodziło do aktów przemocy, abyśmy mogli żyć wolni od okrucieństwa w miejscu, które kojarzyć się powinno z bezpieczeństwem i spokojem.

Wszyscy mamy obowiązek podejmowania działań przeciwko przemocy w rodzinie.

Przemoc w rodzinie to:

1. przemoc wobec partnera;

2. przemoc wobec osób niesamodzielnych;
3. przemoc wobec rodzeństwa;
4. przemoc dzieci wobec rodziców;
5. przemoc i zaniedbanie wobec osób w podeszłym wieku.

Przemoc domowa ma różne postaci; może to być przemoc fizyczna, psychiczna, ekonomiczna, seksualna i zaniedbanie. Często w rodzinie występują jednocześnie wszystkie rodzaje przemocy. Jaką szansę mają osoby dotknięte tym problemem, jeśli nie dostarczymy im odpowiedniej pomocy?

Zajmowanie się przemocą w rodzinie wymaga wnikliwego rozumienia złożoności tego zjawiska.

Jak możemy więc zdefiniować przemoc domową?

Przemoc domowa to intencjonalne, czyli zamierzone i wykorzystujące przewagę sił, działanie skierowane przeciwko członkowi rodziny, które narusza jego prawa i dobra osobiste powodując cierpienie i szkody.

Cechą charakterystyczną jest wykorzystywanie siły i demonstracja władzy w taki sposób, który krzywdzi członków rodziny.

Na przemoc możemy patrzeć z różnych perspektyw:

- perspektywa moralna – pokazuje ona, że przemoc jest złem, sprawca powinien podlegać sankcjom swojego sumienia i potępienia przez innych,
- perspektywa prawna – mówi ona o tym, że przemoc domowa jest przestępstwem określonym w Kodeksie Karnym ściganym z urzędu,
- perspektywa psychologiczna – zwraca uwagę na bezradność i cierpienie ofiary, pokazuje wewnętrzne i sytuacyjne mechanizmy rządzące przemocą oraz złożone procesy interakcji pomiędzy ofiarą i sprawcą. Psychologiczne zrozumienie zjawiska odgrywa podstawową rolę w pomaganiu ofiarom przemocy i w naprawianiu szkód, jakie uczyniła ona w ich życiu,
- perspektywa społeczna – z tej perspektywy można zobaczyć czynniki zawarte w obyczajach i postawach, które mogą sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać. Z drugiej strony – w przeciwdziałanie przemocy mogą angażować się i jednoczyć różne ruchy i siły społeczne.

Przemoc ma różne aspekty i oblicza :

- jest procesem – pojawia się w życiu człowieka w wyniku splotu różnych okoliczności, ma tendencję do powtarzania się i eskalacji, pojawiają się coraz to bardziej wymyślne jej instrumenty, pomiędzy ofiarą i sprawcą dzieją się ważne rzeczy pogłębiające przemoc.

Po pewnym czasie nie można przerwać przemocy bez interwencji z zewnątrz.

- Przemoc odbywa się na continuum – z jednej strony jest zapotrzebowanie na dominację a z drugiej – na uległość. „Głód” na dominację rośnie pogłębiając uległość. Im więcej dominacji ma sprawca tym więcej ma siły a tym samym mniej siły ma ofiara, która stopniowo traci umiejętność wyjścia z sytuacji.

Bezczynność świadków wspiera siły sprawcy odejmując sił ofiarom.

- Przemoc jest zawsze intencjonalna, co nie musi oznaczać, że podejmowana jest z premedytacją ale **zawsze oznacza, że można się od niej powstrzymać.**
- **Odpowiedzialność za przemoc ZAWSZE ponosi sprawca.**

W obszarze naszej uwagi najczęściej pojawia się przemoc tzw. gorąca, u podstaw której leży furia – erupcja skumulowanych uczuć gniewu i wściekłości. Te uczucia przełamują wszelkie hamulce i zdolności do powstrzymania wybuchu człowieka. Wtedy dochodzi do niszczenia, łamania, lżenia, bicia i innych rodzajów maltretowania.

Tę przemoc widzimy, opisujemy, krytykujemy. Jest jednak jeszcze jeden rodzaj przemocy – zwany przemocą chłodną – mamy z nią do czynienia tam, gdzie dominuje autorytarny model „wychowania”, niszczona jest psychika dziecka lub partnera pod szczytnym hasłem zmierzania do wzniosłych celów. Ta przemoc jest mniej spektakularna, dokonywana w „białych rękawiczkach”, realizowana przez inwazję na cudze terytorium psychologiczne, gwałcenie praw i dóbr innych osób. Jej skutki dla ofiar wcale nie są mniejsze, choć mniej widoczne – brak bowiem śladów na ciele, nie ma połamanych przedmiotów itp. Na to też musimy zwrócić uwagę analizując zjawisko przemocy w rodzinie.

Od dawna rozumiemy, że źródłem przemocy w rodzinie nie są zaburzenia psychiczne, że alkohol nie jest przyczyną stosowania przemocy, wiemy, że źródła przemocy domowej tkwią w całym kontekście życia człowieka. Na ten kontekst składają się:

- przekonania i wartości kulturowe dotyczące rodziny, kobiety, mężczyzny i dziecka; obowiązujące koncepcje na temat władzy i posłuszeństwa; postawy wobec używania siły w celu rozwiązywania konfliktów oraz sposób rozumienia ról, praw i odpowiedzialności w rodzinie,

- instytucjonalne uprawomocnienie przemocy np. w wojsku; wzorce agresywnego zachowania; niedostateczne wsparcie instytucjonalne dla ofiar przemocy; brak adekwatnych przepisów prawnych lub właściwego ich zastosowania; bezkarność sprawców,
- życie rodzinne czyli: osobista historia przemocy w rodzinie pochodzenia; uczenie się rozwiązywania konfliktów przy pomocy siły; autorytaryzm w stosunkach rodzinnych; niska samoocena; izolacja społeczna rodziny,
- poziom indywidualny obejmujący podstawy identyfikacji mężczyzny i kobiety – podstawę tę kształtują oczekiwania i tradycje społeczne – w przypadku mężczyzny oczekujemy, że „nie będzie babą”, że „nie da sobą rządzić”, że będzie miał wpływ i osiągnięcia; że jego życie emocjonalne będzie pod kontrolą a tak naprawdę – zostanie zablokowane; kobietom w procesie socjalizacji przypisujemy rolę podrzędną i służalczą wyrażającą się w różnych wobec niej oczekiwaniach. Kobieta ma dobry trening w byciu zależną, w bierności i spostrzeganiu sytuacji w perspektywie interesów innych ludzi.

Te uwarunkowania tworzą znaczącą podwalinę pod budowanie relacji opartej na nierównowadze sił. Wskazują też drogę, którą musimy przejść, aby zapobiegać przemocy, wskazują, co musimy uwzględnić w tworzeniu programów, których realizacja będzie w długofalowym procesie służyła zmniejszeniu ilości przemocy domowej.

Sprawca przemocy to osoba, która ma duże zapotrzebowanie na władzę i kontrolę mającą zagłuszyć lub zrównoważyć jego poczucie niemocy i impotencji fizycznej i psychicznej. To poczucie niemocy i impotencji to wynik jego osobistych, tragicznych doświadczeń bycia obiektem agresji, przemocy i zaniedbania. Odnajduje namiastkę mocy w aktach przemocy wobec bliskich. Czuje się mocny wtedy, gdy znajdzie kogoś, kto staje się słabszy niż on sam. Można powiedzieć, że pozbawiając swoją ofiarę mocy nie musi konfrontować się ze swoim brakiem mocy.

Przemoc jest więc rozpaczliwym zagłuszaniem poczucia niemocy.

Pierwszy akt przemocy otwiera drogę do budowania dominacji, zwykle nie uruchamia samoobrony kobiety – głównie dlatego, że sprawca po wybuchu przeprasza, jest pełen skruchy i poczucia winy, obiecuje „poprawę”, odkupuje wykroczenie. Jednocześnie kwestionuje swoją odpowiedzialność umieszczając ją w ofierze; wskazuje jej, co powinna zrobić, aby ich życie było szczęśliwe. Buduje pułapkę; ONA wierzy w swoją onnipotentną moc, wierzy, że może zapobiec następnym aktom przemocy, stara się swoim zachowaniem odwrócić bieg wydarzeń. Nie ma jednak wpływu na jego zachowanie – płacz, prośby,

straszenie, ucieczki... nic nie przynosi zmiany. To początek **stanu wyuczonej bezradności** – braku możliwości wpływu na bieg wydarzeń (cokolwiek zrobię to sytuacja nie ulegnie zmianie) – tworzy się on w wyniku ponoszenia stałych porażek w próbach uniknięcia cierpienia. To poczucie bezradności prowadzi do apatii, smutku i zaprzestania prób zmiany swojej sytuacji. Osoba doświadczająca przemocy upatruje przyczyn porażki wewnątrz siebie. Wyuczona bezradność może być przyczyną pozornie niezrozumiałych zachowań ofiary np. tego, że możliwość zmiany sytuacji i przerwania cierpienia nie jest wykorzystywana. Kobieta nie odchodzi od mężczyzny, który się nad nią znęca, nie przyjmuje ofiarowanej pomocy, nie broni dzieci. Zachowanie takie otoczenie spostrzega jako jej wybór, ocenia, że „widocznie chce być bita”, „może to lubi” itp.; to jeszcze bardziej pogłębia bezradność.

Przemoc podtrzymywana jest przez mechanizm „*błędnego koła*” wynikającego z faktu, iż przemoc przebiega w powtarzających się, naprzemiennych fazach:

- **Faza narastania napięcia** – w tej fazie partner jest stale napięty i poirytowany. Prowokuje kłótnie, prezentuje zły humor, staje się niebezpieczny, narasta jego agresywność. Ofiara stara się opanować sytuację i oddalić zagrożenie.
- **Faza gwałtownej przemocy** – eksplozja gniewu i agresji; skutki użytej przemocy często są bardzo niebezpieczne dla zdrowia i życia, strach, przerażenie i szok ofiary są ogromne; nic nie usprawiedliwia przemocy. W tej fazie ofiara decyduje się na podejmowanie działań obronnych – szuka pomocy, wzywa Policję, wnosi sprawy do Sądu, widzi straty wynikające z życia w przemocy
- **Faza miodowego miesiąca** – faza odpowiedzialna za trwanie w związku, wycofanie skargi, wzrost nadziei a co za tym idzie i bezradności ofiary. Sprawca przemocy wyładował złość, widzi, że posunął się za daleko, boi się konsekwencji, więc przeprosza, wyraża skruchę, obiecuje, że to „ostatni raz”. Gdy uzyskuje wybaczenie wszystko zaczyna się od nowa. Oczekiwanie na wybaczenie spowodowało wzrost napięcia i złości. Kwestią czasu jest więc kolejny wybuch.

W przemocy domowej jednym z najbardziej znaczących faktów jest przeplatanie się ról ofiara – sprawca – świadek. Zbyt często zdarza się, że mężczyzna, który doświadczał w dzieciństwie przemocy ze strony ojca, czyni w dorosłym życiu taką samą przemoc wobec swojej partnerki i swoich dzieci. Złość, którą przeżywał wobec rodziców, a której nie miał szansy im okazać, znajduje ujście wobec słabszych od niego – najpierw wobec kolegów, rodzeństwa, później wobec żony, dzieci, starzejących się rodziców. Jest pewne, że kiedy dziecko żyje w rodzinie, gdzie gości przemoc, buduje na swój temat przekonania często niszczące całe jego przyszłe życie. Uczy się, że dla swojego agresywnego rodzica nie jest

ważny na tyle, żeby uczył się on innych niż agresja, sposobów wyładowywania złości, uczy się też, że dla drugiego rodzica (często bezradnej ofiary) nie jest na tyle ważny, aby ten wziął go w obronę i uwolnił od sprawcy przemocy. To skutkuje takim traktowaniem siebie w życiu, które jest kontynuacją niszczących przekonań – pojawia się myślenie, że nie jest się na tyle wartościowym dla siebie człowiekiem by starać się żyć konstruktywnie; rodzi się tendencja do destrukcyjnych sposobów funkcjonowania (wagary, porzucanie szkoły, wczesna inicjacja alkoholowa i seksualna, palenie papierosów, narkotyki, agresja, przestępstwa, próby i czyny samobójcze, przemoc wobec innych itp.). wszystko, co jest dowodem na złe traktowanie siebie samego i niszczenie swojego życia jest możliwe i prawdopodobne.

Często nie dostrzegamy tego, że trafiający do nas sprawca przemocy to we wcześniejszym życiu jej ofiara. Nie zwracamy też uwagi na to, że często ofiara przemocy np. ze strony męża, jest sprawcą przemocy dla swoich dzieci. One z kolei stają się sprawcami przemocy wobec słabszych np. w szkole tworząc kolejne ofiary, które znów będą szukać kogoś, przy kim staną się sprawcami.

Rozumienie powyższych zjawisk i systemowe podejście do problematyki przemocy w rodzinie jest warunkiem koniecznym dla wszystkich osób reprezentujących instytucje pomagające rodzinie.

Rozdział II

Skutki przemocy w rodzinie

Dzieci, które żyją w atmosferze przemocy w rodzinie narażone są na dwa rodzaje niebezpieczeństw. Pierwszy dotyczy dzieci będących bezpośrednimi ofiarami przemocy a drugi, dzieci, które obserwowały sytuacje przemocy ojca wobec matki. Dzieci maltretowane, które obserwowały przemoc wobec matki były narażone na podwójne niebezpieczeństwo.

Najbardziej oczywistymi konsekwencjami przemocy wobec dzieci są obrażenia cielesne związane z bezpośrednim działaniem sprawcy na organizm ofiary: złamania, siniaki, zranienia, niski wzrost, drobna postura ciała, wyrwane włosy itp.

Prawdopodobnie jednak bardziej poważne są skutki psychologiczne od fizycznych urazów z wykorzystaniem seksualnym włącznie. Maltretowane dzieci mogą czuć się mniej wartościowe, bezsilne, opuszczone, winne, depresyjne, lękliwe lub skrajnie wrogie; ta psychologiczna presja może stać się przyczyną chorób psychosomatycznych takich jak migreny, bóle głowy, bóle żołądka oraz wpływać na powstawanie innych psychologicznych objawów takich jak nasilone koszmary senne, problemy z jedzeniem i z zachowaniem.

Porządkując wiedzę na temat skutków przemocy możemy podzielić je na skutki bezpośrednie i odległe.

Wśród bezpośrednich konsekwencji przemocy wymienić można między innymi:

- zachowania agresywne wobec innych,
- brak reakcji na płacz innych dzieci, brak empatii,
- małe poczucie własnej wartości, brak przynależności do osób bliskich,
- odrzucanie siebie samego,
- poczucie krzywdy i poczucie winy,
- koszmary senne,
- zaburzenia koncentracji uwagi i pamięci,
- całkowita uległość i podporządkowanie się,
- lęki, depresja, nerwice, słaby kontakt z otoczeniem,
- zaburzenia psychosomatyczne (nie trzymanie moczu i kału, wymioty, biegunki, nawracające bóle głowy i in.),
- zaburzenia zachowania (ucieczki, wagary, problemy szkolne).

Wśród odległych konsekwencji doświadczania przemocy w dzieciństwie rozpoznajemy:

- skutki somatyczne takie jak trwałe uszkodzenia narządów wewnętrznych, organiczne uszkodzenia mózgu, trwałe kalectwo fizyczne, stałe napięcie mięśni (drżenie rąk, tiki), różne choroby somatyczne,
- skutki emocjonalne, **behavioralne** i poznawcze takie jak poczucie winy jako cecha osobowości, uzależnienia od alkoholu, narkotyków lub innych środków zmieniających nastrój, nerwice, stosowanie przemocy wobec innych, małe poczucie własnej wartości, depresja, **anoreksja**, przestępczość, tendencja do uzależnienia się od innych, dążenie do perfekcji, alienacja.

Aby skutecznie kształtować życie bez agresji i przemocy potrzebny jest spójny system oddziaływania i profilaktyki. Niezbędne jest zrozumienie, że przysłowiowy klaps staje się źródłem późniejszych, olbrzymich problemów i obciążeń społecznych. Każdy rodzic musi zastanowić się nad późniejszymi, negatywnymi konsekwencjami klapsa.

Alice Miller wyjaśnia dlaczego „zwykle” uderzenie dziecka może spowodować negatywne konsekwencje:

- uczy dziecko przemocy,
- niszczy potrzebną dziecku niezawodną pewność bycia kochanym,
- wywołuje lęk – oczekiwanie kolejnego uderzenia,
- stanowi fałszywy komunikat: udaje metodę wychowawczą choć w rzeczywistości rodzice wyładowują swój gniew, którego przyczyną jest fakt, że sami byli w dzieciństwie bici przez swoich rodziców,
- wzbudza gniew i pragnienie odwetu, które – choć tłumione teraz - zostaną wyrażone później wobec słabszych,
- programuje dziecko do akceptowania nielogicznych argumentów („*biję cię dla twojego dobra*”),
- niszczy wrażliwość oraz współczucie zarówno dla innych jak i dla samego siebie,
- uczy dziecko wielu złych rzeczy, np. tego, że nie zasługuje na miłość i szacunek, że nie wolno mu czuć cierpienia,
- dzieci uczą się bezradności, przekonane, że nie mają żadnej możliwości obrony aż do momentu, gdy staną się dorosłe.

a gdy stają się dorosłe to korzystają z wcześniejszych „nauk”.

Zarówno chłopcy jak i dziewczęta uczą się, że rozwiązywanie różnych problemów może odbywać się raczej na drodze przemocy niż przez pracę z tymi problemami. Chłopcy uczą się agresji wobec kobiet obserwując jak ich ojciec znęca się nad matką. Dziewczynki, obserwujące to samo, zaczynają mieć skłonność do dewaluacji swojej płci.

Dorośli – osobowość ukształtowana w warunkach przemocy nie jest dobrze przystosowana do dorosłego życia. Dorosły (doświadczający przemocy w rodzinie jako dziecko) nadal pozostaje z problemami dotyczącymi zaufania, autonomii i podejmowania inicjatywy. Staje na progu dorosłego życia obciążony poważnymi deficytami w zakresie umiejętności dbania o siebie, tożsamości i zdolności do tworzenia stabilnych związków; pozostaje „*więźniem swojego dzieciństwa*”. Rozpaczliwie i desperacko potrzebuje opieki i troski a jednocześnie boi się bliskich relacji, przewidując czy też oczekując kolejnych aktów przemocy. To prowadzi bardzo często do wchodzenia w dorosłych relacjach w rolę ofiary lub sprawcy przemocy w swojej rodzinie.

Kobiety doświadczające przemocy ze strony partnera tracą poczucie bezpieczeństwa i wpływu na swoje życie. Poczucie bezradności zaczyna rozprzestrzeniać się na wszystkie obszary życia kobiety. Staje się ona niezdolna do poszukiwania wyjścia z sytuacji, nie podejmuje starań o poszukiwanie pracy, nie potrafi szukać alternatyw, nie staje w obronie swoich dzieci, wycofuje się z relacji z innymi, popada w depresję. Zwiększa się ryzyko, że **wraz ze swoimi dziećmi**, zasili grupę osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wynikiem życia ofiar przemocy domowej w ciągłym stresie, strachu i niepewności jest stan permanentnego wyczerpania. U osób doświadczających przemocy ze strony partnera jako skutki doświadczanych traum rozpoznaje się specyficzną kategorię **zaburzeń emocjonalnych**, między innymi:

- napady paniki,
- rozpacz, myśli i próby samobójcze,
- niezdolność do podejmowania decyzji,
- ogólny niepokój, lęk, nerwice, depresje,
- poczucie osamotnienia i izolacji,
- ucieczkę od realnego życia w świat fantazji,
- huśtawka nastrojów,
- zaburzenia snu, koszmary senne,
- zaburzenia tożsamości.

Ponieważ sprawca przemocy domowej używa siły fizycznej do sprawowania kontroli w związku, **bezpośrednimi skutkami przemocy** stają się różnorodne uszkodzenia ciała – twarzy, ramion, gardła, klatki piersiowej, brzucha, okolic płciowych, złamania, zranienia, obrażenia itp.

W wyniku reakcji na stres związany z przemocą w funkcjonowaniu kobiet pojawiają się długotrwałe zmiany:

- w trybie życia (brak dbałości o siebie, ucieczka w samotność, zachowania kompulsywne, utrata kontroli nad zachowaniami, nadużywanie alkoholu i leków, niemożność zmiany zachowań destrukcyjnych),
- zmiany w stosunkach z ludźmi – odrzucanie pomocy, irytacja na innych, nieuzasadnione pretensje, uległość, obwinianie, branie odpowiedzialności za innych,
- w samopoczuciu fizycznym – zaburzenia snu i łaknienia, zmęczenie, kłopoty zdrowotne, zaburzenia oddechu, mowy, słuchu.

Poza opisanymi, indywidualnymi dramatami człowieka, ponosimy także inne, **społeczne koszty przemocy w rodzinie**. Nie są oszacowane prawdziwe liczby chorych zapelniających gabinety lekarskie i oddziały szpitalne, których schorzenia wynikają z urazowego doświadczania przemocy – liczne schorzenia psychiczne mają swoje źródło we wcześniejszych doświadczeniach nadużycia i maltretowania; wiele schorzeń somatycznych to także efekty przemocy; złamania, zranienia, urazy, choroby narządów wewnętrznych, przedwczesne zgony, samobójstwa i samookaleczenia, przestępstwa, samotne dzieci, nieudane rodzicielstwo, można wymieni wiele tragicznych następstw doświadczania przemocy w różnych etapach życia.

Do tego dołączyć musimy takie społeczne koszty jak: zagrożenia samobójstwem, narastającą liczbę zabójstw związanych z przemocą domową, koszty tworzenia i utrzymywania dla dzieci rodzin i domów zastępczo wykonujących zadania opiekuńcze i wychowawcze, konieczność i koszty podejmowania interwencji przez Policję, koszty postępowań karnych, hospitalizacji, koszty związane z funkcjonowaniem zakładów karnych.

Reasumując: **Wszyscy, zarówno każda jednostka jak i społeczeństwo jako całość, ponosimy koszty przemocy domowej. Koszty te wynikają między innymi z tego, że przemoc domowa pociąga za sobą:**

- interwencje Policji,
- Interwencje ośrodków pomocy społecznej,

- hospitalizacje – wiele ofiar przemocy domowej trafia na oddziały szpitalne z obrażeniami wynikającymi z doznanych od partnera lub rodziców urazów, wiele z nich leczonych jest w oddziałach psychiatrycznych z rozpoznaniem między innymi depresji i nerwic,
- leczenie w Poradniach Zdrowia Psychicznego – leczy się wiele osób, u których przewlekłe zaburzenia zdrowia psychicznego mają związek z życiem w sytuacji przemocy. Koszty takiego leczenia są ogromne,
- postępowania sądowe,
- koszty związane z odbywaniem kary pozbawienia wolności przez osoby skazane za przemoc wobec bliskich,
- wzrastającą agresją dzieci i młodzieży,
- zaburzenia zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, próby i czyny samobójcze, zachowania ryzykowne takie jak wczesna inicjacja alkoholowa, sięganie po narkotyki, papierosy, porzucanie bądź zaniedbywanie obowiązku nauki – czego skutki liczyć będziemy przez wiele lat.

Rozdział III

Wstępna diagnoza zjawiska przemocy na terenie Hławy.

Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w Polsce została przedstawiona w badaniach: *„Polacy wobec zjawiska przemocy w rodzinie oraz opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie”*- TNS OBOP przeprowadzonych w 2007 r. oraz *„Potrzeby szkoleniowe grup zawodowych ”pierwszego kontaktu” z przypadkami przemocy w rodzinie”* przeprowadzonych w 2010 dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Celem badania z 2007 roku było rozpoznanie zjawiska przemocy w rodzinie – funkcjonujących stereotypów, postrzeganej społecznie skali zjawiska na różnych poziomach dystansu wobec przeciętnego człowieka (poziom kraju, województwa, miejscowości, najbliższej okolicy) oraz okoliczności towarzyszących przemocy w rodzinie na poziomie ogólnym, ale również z możliwością analizy na poziomie poszczególnych form przemocy (fizycznej, psychicznej, ekonomicznej czy seksualnej). Uzyskane w badaniu wyniki pozwoliły na oszacowanie liczby ofiar oraz sprawców przemocy, ich charakterystykę, zmierzenie częstotliwości występowania przemocy oraz oszacowanie okresu, kiedy podobna sytuacja miała miejsce ostatnio.

Ponadto, celem badania była też kwestia przemocy dokonywanej pod wpływem alkoholu, a także, w przypadku zdiagnozowania przemocy w rodzinie (zamieszkiwania w gospodarstwie domowym, w których dochodziło do przemocy – sprawca, ofiara, świadek przemocy wobec innych osób w gospodarstwie) pytano ponadto o korzystanie z pomocy różnych instytucji i organizacji oraz o ocenę skuteczności tej pomocy – jeśli z niej korzystano.

Na podstawie badań, po przeprowadzeniu ankiet, stwierdzono:

- **kiedykolwiek jakiegokolwiek formy przemocy od członka rodziny doświadczył więcej niż co trzeci Polak (36%),**
- **ogólnie ponad dwie piąte (42%) Polaków zamieszkuje lub zamieszkiwało w gospodarstwie domowym, w którym dochodziło do przemocy (byli ofiarą**

przemocy, jej sprawcą lub świadkiem stosowania jej wobec innego członka rodziny),

- częste jest zrzucanie na ofiary odpowiedzialności za doświadczaną przemoc – co czwarty respondent sądzi, że sprawca zaprzestanie przemocy, gdy nie będzie prowokowany (24%), tyle samo uważa, że strach przed poruszaniem pewnych problemów w rozmowie z mężem jest problemem żony,
- znaczna część społeczeństwa uważa za normalne podczas kłótni w rodzinie: obrażanie i wyzwiska (24%) oraz szarpanie i popychanie (18%). Powodem do niepokoju mogą być dopiero siniaki i rany na ciele ofiary (16%), a więc przemoc kojarzy się przede wszystkim z przemocą fizyczną, dość niska jest świadomość tego, jak może przejawiać się przemoc ekonomiczna – co trzeci Polak (34%) wydzielenie pieniędzy i kontrolowanie wydatków współmałżonka uważa za przejaw gospodarności,
- znaczny odsetek, bo prawie dwie trzecie (64%) Polaków zna w swoim otoczeniu, sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszeli lub wiedzą, że dochodzi w nich do różnych form przemocy,
- wśród znanych sobie rodzin, najczęściej badani dostrzegają występowanie przemocy psychicznej (52% respondentów stwierdziło, że znają takie rodziny, w których dochodzi do przemocy psychicznej) oraz fizycznej (44%),
- przypadki przemocy ekonomicznej (26%) oraz w szczególności seksualnej (9%) znane są mniejszej liczbie ankietowanych, być może dlatego, że są one łatwiejsze do ukrycia, być może rzeczywiście występują rzadziej; nie wykluczone też, że ma to też związek z wiedzą na temat tych form przemocy i brakiem umiejętności identyfikowania symptomów świadczących o przemocy ekonomicznej i seksualnej,
- do bycia ofiarami przemocy najczęściej przyznają się kobiety (39%), mieszkańcy miast powyżej 500 tys.(42%),
- przemoc wobec dzieci jest zjawiskiem występującym stosunkowo często, (14%) respondentów żyje w gospodarstwie, w którym ofiarą przemocy było dziecko,
- dzieci najczęściej padały ofiarą przemocy psychicznej (10% badanych deklaroowało, że w zamieszkiwanym gospodarstwie domowym ofiara przemocy emocjonalnej była osoba małoletnia) i fizycznej (7%), rzadziej ekonomicznej (3%) i seksualnej (mniej niż co setny),
- spożywanie alkoholu ma duży wpływ na występowanie przemocy w rodzinach; okazuje się, że (46%) ofiar – niezależnie od rodzaju przemocy – stwierdziło, że przynajmniej raz sprawca był w momencie zdarzenia pod wpływem alkoholu,

- poziom korzystania z pomocy różnych instytucji i organizacji rodzin dotkniętych przemocą jest bardzo niewielki – korzystała z niej jedynie co piąta rodzina (21%),
- uzyskiwana pomoc najczęściej ograniczała się do interwencji policji, ewentualnie sądu lub kuratora; bardzo rzadko rodziny dotknięte przemocą korzystały z pomocy terapeutycznej, leczenia odwykowego, „*Niebieskiej Karty*” itp.

Badanie w 2010 r. zostało zrealizowane za pośrednictwem wywiadów telefonicznych. Łącznie uzyskano 3 000 wywiadów, z których wynika, że wśród ogółu ofiar przemocy w rodzinie:

- **39% stanowią mężczyźni, a 61% kobiety,**
- **kobiety stanowią największy odsetek ogółu ofiar w przypadku przemocy seksualnej w rodzinie (90%),**
- **w przypadku przemocy fizycznej w rodzinie kobiety stanowią 63% ogółu ofiar, a mężczyźni – 37%,**
- **podobnie jest z ofiarami przemocy psychicznej – 64% z nich stanowią kobiety, a 36% – mężczyźni,**
- **wśród ofiar przemocy ekonomicznej jest 70% kobiet i 30% mężczyzn.**

Trudno jest jednoznacznie określić wielkość zjawiska przemocy w rodzinie w naszym mieście, wszelkie dane, jakie posiadają instytucje pokazują nam tylko część faktycznie występujących problemów – możemy zaryzykować stwierdzenie, zwłaszcza w oparciu o wyniki badań ogólnopolskich, że jest to przysłowiowy wierzchołek góry lodowej.

Działania planowane na lata 2016-2020, wynikają z analizy wcześniej opisanych zjawisk i wyników badań ogólnopolskich oraz z analizy danych z instytucji zaangażowanych w pomoc rodzinom z problemem przemocy – Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Komendy Powiatowej Policji, Sądu i Prokuratury Zespołu Interdyscyplinarnego i Ośrodka Psychoedukacji, danych z ankiet przeprowadzonych w iławskich szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w latach 2010-2014. oraz z Raportu z badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów iławskich gimnazjów w 2014 r. Poniżej prezentujemy wybrane dane liczbowe dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie.

Tab. 1.**Dane dotyczące procedury Niebieskiej Karty w latach 2009-2014 – powiat ilawski:**

Rok	Liczba interwencji domowych		Liczba Niebieskich Kart	Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu osadzonych w PDOZ do wytrzeźwienia
	Ogółem	Liczba sprawców przemocy domowej (Niebieska Karta) pod wpływem alkoholu		
2009	2 239	18	66	15
2010	2 079	101	215	88
2011	1 831	44	186	44
2012	b/d	30	106	26
2013	b/d	51	165	48
2014	1 084	158	332	42

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Iławie

Tab. 2.**Liczba dochodzeń wszczętych na podstawie NK w latach 2009-2014 – powiat ilawski:**

Rok	Liczba dochodzeń wszczętych na podstawie Niebieskich Kart	Liczba uczestników interwencji dot. przemocy domowej - Niebieskie Karty					
		Kobiety		Mężczyźni		Nieletni	
		Sprawca	Pokrzywdzony	Sprawca	Pokrzywdzony	Sprawca	Pokrzywdzony
2009	24	4	68	62	8	-	78
2010	38	4	223	210	25	1	164
2011	b/d	7	197	178	30	2	128
2012	b/d	4	106	101	16	1	33
2013	b/d	8	163	158	34	-	41
2014	b/d	9	340	323	79	-	112

Tab. 3.**Liczba zarejestrowanych spraw z art. 207 Kodeksu Karnego:**

Rok	Dane dotyczące powiatu	Dane dotyczące Iławy
2012	151	90
2013	165	68
2014	156	56

Źródło: Prokuratura Rejonowa w Iławie

Art. 207 KK „§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

Tab. 4.
Osadzeni na podstawie art. 207 Kodeksu Karnego:

Rok	Mieszkańcy powiatu iławskiego	Mieszkańcy Iławy	Pozbawienie wolności	Pozbawienie wolności z warunkowym zawieszeniem	Ograniczenie wolności	Grzywna	Warunkowo umorzono postępowanie	Umorzono postępowanie	uniewinniono
2012	41	27	15	49	1	-	2	-	1
2013	28	21	10	36	1	-	1	1	1
2014	29	23	10	42	-	2	-	-	-

Źródło: II Wydział Karny Sądu Rejonowego w Iławie

Tab. 5.
Dane dotyczące Niebieskich Kart w latach 2013-2014:

Lp.	Wyszczególnienie	2013	2014
1.	Liczba prowadzonych procedur na dzień 31.12.danego roku.	44	84
2.	Liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego	4	4
3.	Liczba sporządzonych Niebieskich Kart A przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę. Ogółem:	74	116
3.1.	<i>w tym, przez:</i>		
	Jednostki organizacyjne pomocy społecznej.	5	6
	Policję.	69	108
	Jednostki oświatowe.	-	1
	Jednostki służby zdrowia.	-	-
	Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Ochronę zdrowia.	-	1
4.	Liczba Niebieskich Kart A założonych ponownie w toku trwania tej samej procedury.	3	21
5.	Liczba powołanych grup roboczych.	74	118
6.	Liczba prowadzonych procedur z poprzedniego roku.	23	31
7.	Liczba spotkań Grup Roboczych w danym roku.	243	325
8.	Liczba zakończonych procedur w danym roku.	47	77
9.	Osoby, którym zapewniono schronienie w ośrodkach wsparcia.	1	-
10.	Przypadki odebrania dziecka z rodziny na podstawie art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.	-	-
11.	Liczba eksmisji z lokalu w trybie art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.	1	3
12.	Liczba przekazanych przez Zespół Interdyscyplinarny / grupę	4	14

	robotą zawiadomień do organów ścigania (policji, prokuratury) oraz sądów w związku z popełnieniem przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie.		
13.	Liczba odmów wszczęcia postępowania przez policję/prokuraturę (zawiadomienie skierowane przez MOPS)	1	-
14.	Liczba umorzeń dochodzenia przez policję, prokuraturę (zawiadomienie skierowane przez MOPS).	1	1
15.	Liczba dzieci pozostających we wspólnym gospodarstwie z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie.	43	63

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Iławie

Tab. 6.

Charakterystyka dorosłych ofiar przemocy domowej – dane za 2014 rok:

Mężczyzna		Kobieta	
Liczba	9	Liczba	99
<i>przedział wiekowy</i>		<i>przedział wiekowy</i>	
poniżej 18 r.ż.	-	poniżej 18 r.ż.	-
18 - 25 r.ż.	-	18 - 25 r.ż.	6
26 - 45 r.ż.	4	26 - 45 r.ż.	50
46 - 65 r.ż.	3	46 - 65 r.ż.	33
powyżej 65 r.ż.	2	powyżej 65 r.ż.	10
Sytuacja zawodowa na rynku pracy		Sytuacja zawodowa na rynku pracy	
uczeń	-	uczeń	1
pracuje	5	pracuje	39
bezrobotny	1	bezrobotny	34
emerytura/renta	3	emerytura/renta	25
Uzależnienia		Uzależnienia	
	-	alkohol	3
Niepelnosprawność		Niepelnosprawność	
	1		18

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Iławie

Tab. 7.

Charakterystyka dorosłych sprawców przemocy domowej – dane za 2014 rok:

Mężczyzna		Kobieta	
Liczba	99	Liczba	10
<i>przedział wiekowy</i>		<i>przedział wiekowy</i>	
18 - 25 r.ż.	6	18 - 25 r.ż.	2

26 - 45 r.ż.	43	26 - 45 r.ż.	4
46 - 65 r.ż.	41	46 - 65 r.ż.	3
powyżej 65 r.ż.	9	powyżej 65 r.ż.	1
Sytuacja zawodowa na rynku pracy		Sytuacja zawodowa na rynku pracy	
uczeń	1	uczeń	-
pracuje	44	pracuje	3
bezrobotny	30	bezrobotny	5
emerytura/renta	24	emerytura/renta	2
Uzależnienia		Uzależnienia	
alkohol, narkotyki	53	alkohol	2
Niepelnosprawność		Niepelnosprawność	
	21		1

Źródło: Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Iławie

Tab. 8.

Osoby korzystające z pomocy psychologicznej i prawnej w związku z przemocą w rodzinie w OPPUiPR w latach 2013-2014:

Lp.	Wyszczególnienie	2013	2014
1.	Liczba ofiar przemocy, które zgłosiły się do OPPUiPR w celu uzyskania wsparcia ze strony:		
	– psychologa	15	9
	– terapeuty	6	13
	– pedagoga – wczesna interwencja	2	7
	– prawnika	2	17
2.	Liczba sprawców przemocy, które zgłosiły się do OPPUiPR celem uzyskania wsparcia ze strony:		
	– psychologa	-	2
	– terapeuty	14	16
	– pedagoga	-	-
	– prawnika	-	-
3.	Liczba spotkań ofiar przemocy z:		
	– psychologiem	29	21
	– terapeutą	10	18
	– pedagogiem	2	13
	– prawnikiem	2	18
4.	Liczba spotkań sprawców przemocy z:		

	– psychologiem	0	4
	– terapeutą	27	23
	– pedagogiem	0	0
	– prawnikiem	0	0

Rozdział IV

Planowane działania w Programie

Założenia Programu.

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym realizacji celów ustawowych oraz celów wskazanych w Programie, określono **cztery podstawowe obszary** zawierające kierunki działań oraz sprecyzowano oddziaływania wobec różnych grup odbiorców:

I. Profilaktyka i edukacja społeczna:

obszar kierowany do ogółu społeczeństwa, w tym do osób i rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie.

II. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie:

obszar kierowany do osób dotkniętych przemocą w rodzinie (w tym do: kobiet, mężczyzn, dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób z niepełnosprawnością lub osób niesamodzielnych).

III. Oddziaływania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie:

obszar kierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie, jak również do właściwych służb lub podmiotów zajmujących się oddziaływaniem na osoby stosujące przemoc.

IV. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

obszar kierowany do przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ad. I. - Profilaktyka i edukacja społeczna:

Cel: Zwiększenie ilości i skuteczności działań profilaktycznych, edukacyjnych i wychowawczych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania:

1. Prowadzenie kampanii społecznych dotyczących przemocy w rodzinie, przemocy wobec osób starszych.
2. Udział w kampaniach wojewódzkich, m.in. Biała Wstążka, Mediacje między ofiarą i sprawcą i inne.
3. Szkolenia Rad Pedagogicznych n/t profilaktyki przemocy w rodzinie oraz cyberprzemocy, przemocy rówieśniczej i innych zjawisk związanych z przemocą.
4. Inicjowanie działań edukacyjnych skierowanych do młodych rodziców, na rzecz zapobiegania przemocy wobec dzieci w okresie wczesnodziecięcym.
5. Działania edukacyjne w szkołach – realizacja zajęć psychoedukacyjnych w szkołach podstawowych i gimnazjalnych:
  - a) „Wyłącz komputer włącz aktywność”;
  - b) „Stop Cyberprzemocy”;
  - c) Integracja i współpraca;
  - d) Inne programy realizowane przez szkoły i Ośrodek Psychoedukacji.
6. Konsultacje i szkolenia dla rodziców (m.in. Szkoła Rodziców).
7. Prowadzenie zajęć edukacyjnych i wychowawczych dla dzieci i młodzieży (Klub Aktywności „Junior”, Klub Młodzieżowy, Centrum Wolontariatu Młodzieżowego, świetlica Mopsik).
8. Działania profilaktyczne i informacyjne w zakresie profilaktyki zachowań suicydalnych skierowane do osób zwiększonego ryzyka (profilaktyka samobójstw).
9. Przygotowanie ulotki n/t instytucji udzielających pomocy w problemach rodzinnych.
10. Bieżąca współpraca w zakresie profilaktyki przemocy ze służbami i instytucjami (m.in. KPP, MOPS, Szkoły, PCPR, Biuro Porad Prawnych i Obywatelskich i Iławskie Centrum Spotkań, Iławskie Centrum Kultury i inne).

Ad. II. - Ochrona i pomoc udzielana osobom dotkniętym przemocą w rodzinie:

Cel: Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie .

Działania:

1. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
2. Prowadzenie konsultacji w Ośrodku Psychoedukacji dla osób i rodzin, w których występują problemy przemocy:
  - a) rozpoznawanie zjawiska przemocy domowej;
  - b) udzielanie wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy;
  - c) inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy w rodzinie;
  - d) pomoc - poradnictwo, terapia w sytuacji kryzysu w rodzinie;
  - e) pomoc prawna w sytuacji problemów rodzinnych w związku z nadużywaniem substancji psychoaktywnych;
  - f) prowadzenie Telefonu Zaufania w sprawach związanych z przemocą.
3. Prowadzenie grup terapeutycznych i edukacyjnych:
  - a) grupa dla ofiar przemocy;
  - b) prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci.
4. Działania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:
  - a) prace w Zespole Interdyscyplinarnym d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i grupach roboczych;
  - b) sporządzanie Niebieskiej Karty.
5. Działania Klubu Aktywności „Junior” i Klubu Młodzieżowego skierowane do dzieci i młodzieży z rodzin z problemem przemocy:
  - a) motywowanie do udziału w zajęciach;
  - b) pomoc w nauce;
  - c) udział w zajęciach korekcyjno – kompensacyjnych;
6. Funkcjonowanie Niebieskiego Pokoju – pokoju przesłuchań dla dzieci ofiar przemocy seksualnej i rodzinnej.
7. Poradnictwo i terapia indywidualna dla dzieci i młodzieży w związku z problemem przemocy w rodzinie.
8. Realizacja programów psychoedukacyjnych dla rodzin z problemem przemocy, niewydolnych wychowawczo, zagrożonych – przy współpracy z Sądem.

9. Działania interwencyjne (interwencja, pomoc psychologiczna, terapia) w zakresie profilaktyki zachowań suicydalnych, skierowane do osób zagrożonych (profilaktyka samobójstw).
10. Pomoc psychologiczna i wychowawcza dla dzieci i rodziców udzielana w szkołach oraz Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej.
11. Prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i Ośrodka Psychoedukacji.
12. Działania profilaktyczne w świetlicy środowiskowej „MOPSIK” i Młodzieżowym Klubie Integracji Społecznej przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Iławie.
13. Pomoc prawna dla ofiar przemocy świadczona przez MOPS w Iławie.
14. Bieżąca współpraca w zakresie udzielania pomocy i wsparcia ze służbami i instytucjami (m.in. KPP, MOPS, Sąd i kuratorzy, Prokuratura, Szkoły, PCPR i inne).

Ad. III. - Oddziaływania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie:

Cel: Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Działania:

1. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
2. Prowadzenie konsultacji w Ośrodku Psychoedukacji dla osób stosujących przemoc:
  - a) rozpoznawanie zjawiska przemocy domowej;
  - b) udzielanie wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy;
  - c) inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy w rodzinie;
  - d) pomoc prawna w sytuacji problemów rodzinnych w związku z nadużywaniem substancji psychoaktywnych;
  - e) prowadzenie Telefonu Zaufania w sprawach związanych z przemocą;
  - f) motywowanie sprawców przemocy do korzystania z pomocy psychologicznej i udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym;
  - g) prowadzenie zajęć korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy.
3. Współpraca z Sądem, Prokuraturą, Policją, Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Służbą Zdrowia i Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie.

Ad. IV. - Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel: Zwiększenie poziomu kompetencji i doskonalenie umiejętności osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania:

1. Prowadzenie szkoleń w zakresie rozpoznawania i diagnozowania symptomów świadczących o przemocy w rodzinie.
2. Prowadzenie szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym w szczególności z zasad interwencji, m.in. dla Policji, kadry pomocy społecznej, kuratorów, prokuratorów, pracowników ochrony zdrowia i oświaty.
3. Konsultacje i szkolenia dla instytucji zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie.
4. Szkolenia nauczycieli i innych grup zawodowych:
  - a) warsztaty Umiejętności Wychowawczych;
  - b) budowanie Współpracy w Zespole Klasowym;
  - c) rozwiązywanie konfliktów – mediacje;
  - d) współpraca służb w profilaktyce przemocy;
  - e) pierwszy kontakt z rodziną z problemem przemocy.
5. Propagowanie potrzeby i wspieranie realizacji superwizji zespołu interdyscyplinarnego, grup roboczych i specjalistów realizujących programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie

Rozdział V

Instytucje i zadania w przeciwdziałaniu przemocy

1. Komenda Powiatowa Policji

- a) ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- b) inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi;
- c) wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców;
- d) interwencja w sytuacji uzyskania zgłoszenia o przemocy w rodzinie, uruchomienie procedury „Niebieskiej Karty”, udział w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i grupach roboczych;
- e) sporządzenie dokładnego opisu zdarzenia (notatka służbowa);
- f) zatrzymanie sprawców przemocy domowej stwarzających w sposób oczywisty zagrożenie dla życia bądź zdrowia ofiar, a także mienia;
- g) wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa;
- h) zabezpieczenie dowodów popełnienia przestępstwa;
- i) podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy przemocy;
- j) udzielenie informacji ofiarom o możliwości uzyskania pomocy.

Osoby wzywające policję mają prawo do:

- uzyskania od policjantów zapewnienia doraźnego bezpieczeństwa;
- uzyskania informacji, kto przyjechał na wezwanie – numery identyfikacyjne policjantów, nazwa i siedziba jednostki;
- wykorzystania dokumentacji interwencji policyjnej jako dowodów w sprawie karnej przeciw sprawcy przemocy;
- zgłoszenia interweniujących policjantów na świadków w sprawie sądowej.

2. Prokuratura Rejonowa

Osoby poszkodowane na skutek przemocy domowej, a także świadkowie, mogą złożyć w prokuraturze bądź na policji zawiadomienie o przestępstwie ściganym w trybie publiczno-skargowym lub wniosek o ściganie przestępstwa (dotyczy to przestępstw ściganych na wniosek osoby poszkodowanej). W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że popełniono przestępstwo prokuratura wspólnie z policją ma obowiązek:

- a) przyjąć zgłoszenie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa;
- b) wszcząć postępowanie przygotowawcze mające na celu sprawdzenie czy faktycznie popełniono przestępstwo;
- c) wyjaśnienia okoliczności czynu;
- d) zebrania i zabezpieczenia dowodów;
- e) ujęcia sprawcy;
- f) współpraca z innymi organami państwowymi, organizacjami społecznymi w zakresie zapobiegania przestępczości;
- g) prokurator może wchodzić w skład zespołu interdyscyplinarnego powołanego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, a także tworzonych przez zespół grup roboczych.

3. Sąd

- a) orzekanie kar, środków karnych wobec sprawców przemocy w rodzinie;
- b) orzekanie wobec sprawców przemocy obowiązków przewidzianych w art. 72 § 1 kodeksu karnego między innymi:
  - powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających,
  - poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym,
  - uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
  - powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób,
  - opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, lub innego stosownego postępowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa;
- c) orzekanie w sprawach w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej: ograniczenie władzy rodzicielskiej, pozbawienie władzy rodzicielskiej

- lub zawieszenie władzy rodzicielskiej w przypadku, kiedy dobro dziecka jest zagrożone w wyniku zaniedbania, nadużycia władzy rodzicielskiej, w tym stosowania przemocy;
- d) nakładanie na rodziców bądź opiekunów małoletnich dzieci obowiązków mających na celu zmianę postępowania i poprawę sytuacji rodziny oraz zakazów dotyczących osobistych kontaktów z małoletnimi dziećmi, przewidzianych w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym;
  - e) orzekanie środków wychowawczych lub poprawczych w stosunku do nieletnich sprawców stosujących przemoc w rodzinie;
  - f) rozpoznawanie wniosku kuratora zawodowego, sprawującego dozór lub kontrolę w okresie próby nad osobą skazaną za przestępstwo przemocy w rodzinie o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności lub odwołanie przedterminowego zwolnienia w związku z ponownym użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny; zarządzanie zatrzymania i przymusowego doprowadzenia skazanego na posiedzenie w przedmiocie rozpoznawania tego wniosku.

4. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

- a) przeprowadzanie wywiadów środowiskowych umożliwiających diagnozę sytuacji rodziny lub osoby (procedura Niebieskiej Karty);
- b) monitorowanie efektów podjętych działań;
- c) pomaganie w załatwianiu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych;
- d) udzielanie szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego lub wskazanie miejsca gdzie można uzyskać taką pomoc;
- e) udzielanie informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy;
- f) w uzasadnionych przypadkach:
  - udzielanie pomocy finansowej w formie zasiłków stałych, okresowych, celowych;
  - udzielanie pomocy rzeczowej np. przekazanie odzieży, żywności, sprzętu gospodarstwa domowego;
  - udzielanie pomocy w formie posiłków obiadowych;
- g) informowanie o możliwościach uzyskania pomocy w środowisku lokalnym;
- h) wskazywanie miejsc zajmujących się pomaganiem ofiarom przemocy domowej, w tym możliwości otrzymania schronienia np. w schroniskach, hostelach, ośrodkach wsparcia;

- i) w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa – powiadamianie organów ścigania;
- j) organizowanie i prowadzenie w miarę możliwości: np. punktów informacyjnych, ośrodków wsparcia, świetlic dla dzieci;
- k) współpraca z innymi instytucjami i organizacjami.

5. Ośrodek Psychoedukacji, Profilaktyki Uzależnień i Pomocy Rodzinie w Iławie

- a) Koordynacja i nadzór nad działaniami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- b) Działania Zespołu Interdyscyplinarnego d/s Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Zespół ma za zadanie m.in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, następnie podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym dysfunkcją. Zespół interdyscyplinarny realizuje następujące działania:

- a. realizacja działań określonych w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- b. pomoc osobom, rodzinom, grupom problemowym i środowiskom dysfunkcyjnym w przezwyciężeniu ich problemów poprzez:
  - diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
  - podejmowanie działań pomocowych w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
  - inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
  - monitorowanie sytuacji w rodzinach w których wystąpił problem przemocy,
  - współdziałanie z innymi podmiotami przy rozwiązywaniu problemu i przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
  - rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
  - inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Do zadań zespołu należy również dokumentowanie podejmowanych działań, a także ich efektów. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele instytucji które pracują w obszarze przemocy domowej.

- c) prowadzenie Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego dla osób z problemami rodzinnymi w tym problemami przemocy (psycholog, pedagog, terapeuta uzależnień, prawnik);
- d) motywowanie sprawców przemocy do korzystania z pomocy psychologicznej;
- e) poradnictwo i terapia indywidualna dla dzieci i młodzieży w związku z problemem przemocy w rodzinie;
- f) funkcjonowanie Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:
  - uruchomienie procedury zobowiązania do leczenia odwykowego,
  - uruchomienie procedury „Niebieskiej Karty”;
- g) organizowanie i prowadzenie grup terapeutycznych i edukacyjnych:
  - grupa wsparcia dla ofiar przemocy,
  - zajęcia korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy;
- h) Telefon Zaufania w sprawach związanych z przemocą;
- i) organizacja zajęć edukacyjnych i wychowawczych dla dzieci i młodzieży (Klub Aktywności „Junior”, Klub Młodzieżowy, Centrum Wolontariatu Młodzieżowego);
- j) współpraca z innymi instytucjami i organizacjami;
- k) przekazywanie i zbieranie informacji od poszczególnych osób i instytucji pomagających rodzinom.

6. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Iławie

- a) Specjalistyczne Poradnictwo Rodzinne – udzielana pomoc prawna i psychologiczna;
- b) Ośrodek Interwencji Kryzysowej:
  - świadczenie pomocy osobom i rodzinom, które znajdują się w różnych sytuacjach kryzysowych, a zwłaszcza tym, w których występuje zjawisko przemocy,
  - udzielanie schronienia i krótkotrwałego, całodobowego pobytu w ośrodku, szczególnie ofiarom przemocy do czasu przezwyciężenia sytuacji kryzysowej,

- wspieranie osób i rodzin znajdujących się w sytuacji kryzysowej poprzez poradnictwo specjalistyczne, a szczególnie poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne;
- c) Pomoc dla osób usamodzielnianych:
- pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki,
  - pomoc pieniężna na usamodzielnienie,
  - w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym,
  - w uzyskaniu zatrudnienia na zagospodarowanie w formie rzeczowej;
- d) Organizowanie zajęć socjoterapeutycznych;
- e) Realizacja projektów obejmujących wsparciem dzieci i młodzież (socjoterapia);
- f) Realizacja projektów szkoleniowych „Pedagodzy rodziny – jako specjalistyczne wsparcie dla rodzin zastępczych i rodzin naturalnych oraz dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z powiatu iławskiego”;
- g) Realizacja szkoleń i wsparcia dla rodziców zastępczych.

Monitoring i ewaluacja Programu.

Działania zawarte w Miejskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie realizowane są przez wszystkie wcześniej wymienione instytucje. Koordynacją programu zajmuje się Ośrodek Psychoedukacji, który będzie także monitorował realizację programu i przygotuje sprawozdanie z realizacji i ewaluację w oparciu o informacje z instytucji.

Opracowanie:

mgr Krzysztof Panfil

Urząd Miasta w Ławie – Wydział Ośrodek Psychoedukacji
Profilaktyki Uzależnień i Pomocy Rodzinie

Ława, dn. 5.11.2015 r.